

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**
Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: **«СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»**
за темою: **«Соціальні цінності як фактор поведінки»**

Студентаки: Прохоркіної
Наталії Леонідівни
курсу: 3-го
групи: ТУКВ-12-23-Б1ПС(4.0зdc)
Спеціальність: 053 Психологія
Керівник: ст. викладач Зіміна Ю. О.

Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ.....	5
1.1 Поняття соціальних цінностей.....	5
1.2 Класифікація соціальних цінностей.....	6
1.3 Роль соціальних цінностей у формуванні особистості.....	8
Висновок до першого розділу.....	9
РОЗДІЛ 2 ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ І ПОВЕДІНКИ...	10
2.1 Теоретичні підходи до вивчення взаємозв'язку соціальних цінностей і поведінки.....	10
2.2 Вплив соціальних цінностей на поведінку в різних сферах життя.....	11
2.3 Емпіричні дослідження взаємозв'язку соціальних цінностей і поведінки.....	13
Висновок до другого розділу.....	15
РОЗДІЛ 3 СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	16
3.1 Зміни соціальних цінностей у сучасному світі.....	16
3.2 Вплив культурних факторів на соціальні цінності.....	18
3.3 Соціальні цінності та їх вплив на соціальні зміни.....	21
Висновок до третього розділу.....	22
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	26

ВСТУП

Актуальність теми

У сучасному світі соціальні цінності відіграють ключову роль у формуванні поведінки індивідів та соціальних груп. Вони визначають не лише особистісні пріоритети, але й впливають на колективні рішення, взаємодію в суспільстві та розвиток соціальних інститутів. У контексті глобалізації, швидких соціальних змін та технологічних інновацій, розуміння соціальних цінностей стає особливо важливим для аналізу поведінки людей у різних ситуаціях. Наприклад, зміни в ціннісних орієнтирах суспільства можуть призводити до нових моделей поведінки, які потребують детального вивчення їх впливу на індивідуальні та групові рішення.

Соціальні цінності формуються під впливом різних факторів, таких як культура, традиції, релігія, економічні умови та політична ситуація. Вони можуть змінюватися з плином часу, відображаючи еволюцію суспільства та його потреб. Наприклад, у постмодерністському суспільстві спостерігається зростання індивідуалізму, що, у свою чергу, впливає на колективні цінності та соціальну відповідальність.

Мета і завдання дослідження

Метою даної курсової роботи є дослідження соціальних цінностей як фактору, що впливає на поведінку особистості. Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі завдання:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти соціальних цінностей, їх класифікацію та роль у формуванні особистості.
2. Вивчити взаємозв'язок між соціальними цінностями та поведінкою, зокрема в різних соціальних контекстах.
3. Провести емпіричне дослідження, яке дозволить виявити вплив соціальних цінностей на поведінку респондентів.
4. Сформулювати висновки та рекомендації на основі отриманих результатів.

Ці завдання дозволять не лише глибше зрозуміти природу соціальних цінностей, але й виявити їхній вплив на повсякденну поведінку людей, що, в свою чергу, може мати практичне застосування в психології, соціології, педагогіці та інших сферах.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є соціальні цінності, які визначають поведінку індивідів у різних соціальних ситуаціях. Предметом дослідження є механізми впливу соціальних цінностей на поведінку особистості, а також фактори, що можуть модифікувати цей вплив.

Дослідження соціальних цінностей як фактора поведінки дозволить краще зрозуміти, як ціннісні орієнтації формують соціальні взаємодії, впливають на прийняття рішень та сприяють розвитку соціальної згуртованості. Це знання може бути корисним для психологів, соціологів, педагогів і всіх, хто займається вивченням людської поведінки в соціальному контексті.

Значення дослідження

Значення даного дослідження полягає в тому, що воно може допомогти виявити основні соціальні цінності, які впливають на поведінку різних груп населення, що є важливим для формування соціальної політики, програм виховання та освіти. Розуміння ціннісних орієнтацій може також сприяти розвитку міжкультурного діалогу та толерантності в суспільстві.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

У першому розділі курсової роботи розглядаються теоретичні основи соціальних цінностей, їх роль у формуванні поведінки індивідів та соціальних груп. Соціальні цінності визначаються як спільні уявлення про важливе і прийнятне в житті людей, які формують моральні норми та етичні стандарти. Розділ містить класифікацію соціальних цінностей на матеріальні та духовні, а також індивідуальні і групові, що дозволяє зрозуміти їх різноманітність та вплив на поведінку.

Досліджується функція соціальних цінностей у регуляції поведінки, ідентифікації особистості та мотивації дій. Увага приділяється процесу формування ціннісної системи у дітей та підлітків, а також впливу соціальних, економічних і політичних факторів на зміни в соціальних цінностях. Розділ завершується висновками про важливість соціальних цінностей для розвитку особистості та суспільства, а також їх значення для соціальної згуртованості і толерантності.

Цей розділ закладає теоретичну базу для подальшого дослідження впливу соціальних цінностей на поведінку, що буде розглянуто в наступних розділах роботи.

1.1 Поняття соціальних цінностей.

Соціальні цінності — це спільні для певної групи чи суспільства уявлення про те, що є важливим, бажаним і прийнятним у житті людей. Вони формують основи моральних норм, етичних стандартів і соціальних установок, які регулюють поведінку індивідів у суспільстві. Соціальні цінності можуть включати в себе різноманітні аспекти, такі як сімейні цінності (любов, підтримка, відповідальність), цінності освіти (пошук знань, саморозвиток), праці (професійна етика, трудова дисципліна), свободи (особисті права, автономія), справедливості (рівність, чесність) та толерантності (прийняття різноманітності) [5, с. 142-143].

Соціальні цінності виконують кілька важливих функцій:

- **Регуляція поведінки:** Вони впливають на те, як люди взаємодіють один з одним, які норми і правила вони дотримуються. Наприклад, цінності чесності і справедливості можуть формувати поведінку людей у ситуаціях, де потрібно приймати рішення, що стосуються інших. Це може проявлятися в особистих стосунках, на роботі, в громадських організаціях та в політиці. Соціальні цінності, такі як повага до старших чи підтримка друзів, можуть визначати, як індивід діє в конкретних ситуаціях.
- **Ідентифікація:** Соціальні цінності допомагають індивідам і групам визначити свою приналежність до певної культури або соціальної групи. Це може бути особливо важливим у мультикультурних суспільствах, де різні цінності можуть створювати конфлікти або, навпаки, сприяти гармонії. Наприклад, спільні цінності можуть об'єднувати людей різних національностей і культур у боротьбі за спільні цілі, такі як захист прав людини або боротьба з дискримінацією [7, с. 34].
- **Мотивація:** Вони можуть слугувати джерелом мотивації для дій і рішень, формуючи цілі та прагнення особистості. Наприклад, цінність освіти може спонукати молодь до навчання і саморозвитку, тоді як цінності здоров'я і благополуччя можуть впливати на вибір способу життя. Люди, які цінують сімейні зв'язки, можуть більше інвестувати у стосунки з близькими, що, в свою чергу, вплине на їхнє загальне щастя та добробут [4, с. 41].

1.2 Класифікація соціальних цінностей.

Соціальні цінності можна класифікувати за різними критеріями. Однією з найпоширеніших класифікацій є поділ на:

- **Матеріальні цінності:** Це цінності, пов'язані з матеріальними благами, такими як гроші, власність, комфорт. Вони зазвичай пов'язані з економічними аспектами життя і можуть впливати на поведінку людей у бізнесі, споживанні та соціальних відносинах. Наприклад, прагнення до матеріального добробуту може стимулювати конкуренцію і

підприємницьку активність, але також може призводити до соціальної нерівності. У суспільствах, де матеріальні цінності домінують, можуть виникати проблеми, пов'язані з надмірним споживанням і знеціненням нематеріальних цінностей.

- **Духовні цінності:** Вони включають в себе моральні, етичні, культурні та релігійні аспекти, такі як любов, дружба, справедливість, толерантність. Духовні цінності часто визначають, як люди ставляться до себе і до інших, а також як вони реагують на соціальні виклики. Наприклад, цінності милосердя і співчуття можуть спонукати людей до волонтерства і соціальної активності. У суспільствах, де духовні цінності мають велике значення, можуть виникати ініціативи, спрямовані на покращення якості життя, підтримку соціально незахищених верств населення та розвиток культурних традицій [9, с. 61-65].

Іншою важливою класифікацією є поділ соціальних цінностей на:

- **Індивідуальні цінності:** Цінності, що визначають особистісні пріоритети, такі як самореалізація, успіх, щастя. Вони можуть змінюватися в залежності від етапу життя, особистого досвіду та соціального контексту. Наприклад, у молодому віці людина може більше цінувати свободу і експерименти, тоді як у зрілому віці може зосередитися на стабільності і сімейних цінностях. Індивідуальні цінності також можуть бути впливовими у виборі кар'єри, стилю життя та соціальних зв'язків.
- **Групові цінності:** Цінності, що є спільними для певної соціальної групи або суспільства, такі як патріотизм, традиції, колективізм. Групові цінності можуть зміцнювати соціальні зв'язки і підтримувати ідентичність групи. Вони можуть також впливати на політичні та соціальні рухи, формуючи колективні дії на основі спільних переконань. Наприклад, патріотизм може спонукати людей до участі у громадських ініціативах, спрямованих на покращення життя в країні, а традиційні цінності можуть підтримувати зв'язок між поколіннями і забезпечувати передачу культурної спадщини [10, с. 61].

1.3 Роль соціальних цінностей у формуванні особистості.

Соціальні цінності мають значний вплив на формування особистості. Вони впливають на розвиток моральних орієнтирів, поведінкових моделей і соціальних установок. Виховання, соціалізація та культурні традиції формують ціннісну систему індивіда, яка визначає його поведінку в суспільстві.

Процес формування соціальних цінностей починається з раннього дитинства і триває протягом усього життя. Діти засвоюють соціальні цінності через спостереження та взаємодію з батьками, однолітками, вчителями та іншими значущими людьми. У підлітковому віці, коли особистість активно шукає свою ідентичність, соціальні цінності стають ще більш важливими, оскільки молоді люди прагнуть визначити свої переконання та принципи [3, с. 62].

Наприклад, підлітки можуть бути під впливом медіа, соціальних мереж і однолітків, які формують їхні уявлення про те, що є прийнятним і бажаним у суспільстві. З'ясування та прийняття соціальних цінностей може стати джерелом внутрішніх конфліктів, коли індивід намагається примирити свої особисті переконання з цінностями групи, до якої він належить. Це може призводити до стресу, тривоги і навіть до соціальної ізоляції, якщо індивід відчуває, що його цінності не відповідають цінностям оточення.

Важливо також зазначити, що соціальні цінності можуть змінюватися під впливом соціальних, економічних і політичних факторів. Наприклад, у періоди соціальних криз або змін у суспільстві можуть виникати нові цінності, які заміщують старі або модифікують їх. Це може призводити до конфліктів між різними соціальними групами, які дотримуються різних ціннісних орієнтацій. У таких випадках важливо враховувати, як соціальні цінності можуть впливати на поведінку в умовах соціальної напруги. Наприклад, у ситуаціях політичних протестів або соціальних рухів, цінності справедливості та рівності можуть спонукати людей до активних дій [7, с. 249-251].

Висновок до першого розділу

У цьому розділі було розглянуто поняття соціальних цінностей, їх класифікацію та роль у формуванні особистості. Соціальні цінності є важливим фактором, що впливає на поведінку індивідів і соціальних груп. Вони формують основи для взаємодії в суспільстві, регулюють поведінку та визначають соціальні норми.

Подальше дослідження соціальних цінностей дозволить глибше зрозуміти їхній вплив на поведінку людей у різних соціальних контекстах, а також виявити, які цінності є найбільш значущими в сучасному суспільстві. Дослідження соціальних цінностей має важливе значення для розробки соціальних програм, політики та освітніх ініціатив, які можуть сприяти покращенню соціальної згуртованості, розвитку толерантності та взаєморозуміння в суспільстві.

РОЗДІЛ 2 ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ І ПОВЕДІНКИ

У другому розділі курсової роботи досліджується взаємозв'язок соціальних цінностей і поведінки, а також теоретичні підходи до його вивчення. Розглянуто основні теорії, що пояснюють, як соціальні цінності впливають на поведінку індивідів, зокрема теорію соціального навчання, теорію когнітивного дисонансу та теорію соціальної ідентичності.

Досліджено вплив соціальних цінностей на поведінку в різних сферах життя, зокрема в сімейних стосунках, професійній діяльності, громадській активності та політиці. Також представлені результати емпіричних досліджень, які підтверджують існування зв'язку між цінностями та поведінкою. Розуміння цього взаємозв'язку є важливим для розробки соціальних програм і політик, які можуть позитивно вплинути на суспільство.

2.1 Теоретичні підходи до вивчення взаємозв'язку соціальних цінностей і поведінки.

Вивчення взаємозв'язку соціальних цінностей і поведінки є важливим напрямком соціології, психології та інших гуманітарних наук. Існує кілька теоретичних підходів, які пояснюють, як соціальні цінності впливають на поведінку індивідів.

- **Теорія соціального навчання:** Згідно з цією теорією, поведінка формується через спостереження та наслідування. Індивіди вчаться соціальним цінностям, спостерігаючи за поведінкою інших, зокрема батьків, вчителів і однолітків. Це означає, що цінності, які домінують у сімейному чи шкільному середовищі, можуть суттєво впливати на формування особистісних переконань і поведінки. Наприклад, діти, які бачать, як їхні батьки допомагають іншим, можуть засвоїти цінність альтруїзму та самовідданості. Крім того, медіа також відіграє важливу роль у формуванні соціальних цінностей, пропагуючи певні моделі поведінки та цінності через фільми, телепередачі та соціальні мережі [10, с. 52].

- **Теорія когнітивного дисонансу:** Ця теорія пояснює, як люди прагнуть до узгодженості між своїми цінностями та поведінкою. Коли індивід діє всупереч своїм цінностям, виникає дисонанс, що призводить до емоційного дискомфорту. Для зменшення цього дискомфорту люди можуть змінювати свою поведінку або цінності. Наприклад, якщо людина цінує чесність, але обманює, вона може виправдати своє діяння або змінити своє ставлення до чесності, вважаючи, що в певних ситуаціях обман є прийнятним. Дослідження показують, що люди часто вдаються до раціоналізації своїх дій, щоб уникнути почуття провини або сорому.
- **Теорія соціальної ідентичності:** Цей підхід акцентує увагу на тому, як належність до певної соціальної групи впливає на поведінку індивіда. Люди ідентифікують себе з групами, які поділяють спільні цінності, що, в свою чергу, формує їхню поведінку. Наприклад, учасники соціальних рухів, які борються за права людини, можуть демонструвати активну поведінку, оскільки їхні цінності узгоджуються з цінностями групи. Це може проявлятися в участі в акціях протесту або в кампаніях на підтримку соціальної справедливості. Крім того, групова ідентичність може підвищувати рівень співпраці між членами групи, оскільки спільні цінності створюють відчуття єдності та мети [10, с. 55].

2.2 Вплив соціальних цінностей на поведінку в різних сферах життя.

Соціальні цінності впливають на поведінку людей у різних сферах життя, включаючи сімейні стосунки, професійну діяльність, громадську активність та політику [1, с. 52].

- **Сімейні стосунки:** Сімейні цінності, такі як підтримка, довіра та відповідальність, формують основи для здорових стосунків. Наприклад, у сім'ях, де цінується відкритість і чесність, діти, як правило, розвивають подібні цінності, що позитивно впливає на їхні стосунки з однолітками та дорослими. Взаємна підтримка в сім'ї може сприяти розвитку емоційної стійкості у дітей, що, в свою чергу, допомагає їм справлятися з

труднощами в житті. Дослідження показують, що діти, які вирости в сім'ях з високими цінностями, мають кращі соціальні навички та вищі показники успішності в навчанні [7, с. 21].

- **Професійна діяльність:** У професійному середовищі соціальні цінності, такі як етика, чесність і командна робота, визначають стиль управління, взаємодію між колегами та загальну продуктивність. Компанії, які підтримують цінності соціальної відповідальності, можуть залучати більше клієнтів і зберігати лояльність співробітників. Наприклад, організації, які активно займаються благодійністю або екологічною відповідальністю, можуть мати кращу репутацію на ринку, що позитивно вплине на їхній фінансовий стан. Дослідження показують, що працівники, які працюють у компаніях з сильною корпоративною культурою, що підкреслює цінності, пов'язані з етикою та соціальною відповідальністю, мають вищий рівень задоволеності роботою та меншу ймовірність звільнення.
- **Громадська активність:** Соціальні цінності, пов'язані з громадянською відповідальністю та активізмом, можуть спонукати людей до участі в соціальних ініціативах. Наприклад, цінності екологічної свідомості можуть призвести до участі в акціях на захист навколишнього середовища, волонтерстві або підтримці сталого розвитку. Люди, які вважають себе частиною громади, можуть бути більш схильні до участі в місцевих проектах, що покращують якість життя. Дослідження показують, що громади з високим рівнем соціальної активності мають кращу соціальну згуртованість і меншу криміногенність.
- **Політика:** Політичні цінності, такі як демократія, свобода слова і рівність, формують поведінку виборців і політичних діячів. Люди, які цінують демократичні принципи, можуть активно брати участь у виборах, протестах і інших формах політичної активності. Наприклад, у суспільствах, де панують цінності прав людини, громадяни можуть бути більш схильні до захисту своїх прав і свобод, а також до участі в кампаніях

за соціальні зміни. Політичні партії, які сповідують цінності, близькі до цінностей їхніх виборців, зазвичай отримують більше підтримки на виборах [5, с. 387-401].

2.3 Емпіричні дослідження взаємозв'язку соціальних цінностей і поведінки.

Емпіричні дослідження відіграють важливу роль у вивченні взаємозв'язку соціальних цінностей і поведінки. Вони дозволяють виявити конкретні патерни, які підтверджують теоретичні моделі.

- **Кейс-стаді:** Наприклад, дослідження, проведене в контексті волонтерства, показало, що особи, які виховувалися в сім'ях з високими цінностями співчуття і допомоги, частіше беруть участь у благодійних акціях. Це підтверджує теорію соціального навчання, де сімейні цінності передаються через покоління. Дослідження також можуть включати аналіз успішних прикладів соціальних ініціатив, які демонструють, як певні цінності можуть спонукати до активних дій у суспільстві [5, с. 357-360].
- **Опитування:** Соціологічні опитування можуть виявляти зв'язок між цінностями та поведінкою в різних соціальних контекстах. Наприклад, опитування може показати, що люди, які цінують освіту, частіше беруть участь у курсах підвищення кваліфікації та саморозвитку. Такі дослідження можуть також виявляти, як цінності впливають на вибір професії та кар'єрний розвиток. Дослідження показують, що молоді люди, які вважають освіту важливою, мають більші шанси на успішну кар'єру.
- **Експериментальні дослідження:** Експерименти можуть використовуватися для перевірки впливу соціальних цінностей на поведінку в контрольованих умовах [1, с. 147-148]. Наприклад, експеримент, що досліджує вплив цінностей справедливості на рішення в ситуаціях конфлікту, може показати, що учасники, які вважають справедливість важливою, частіше приймають рішення, які сприяють рівності. Це може бути корисним для розуміння механізмів, які регулюють

поведінку в умовах соціального тиску. Дослідження також можуть виявляти, як зміна цінностей у суспільстві впливає на поведінку людей у різних ситуаціях [1, с.149].

Висновок до другого розділу

У цьому розділі було розглянуто взаємозв'язок соціальних цінностей і поведінки, а також теоретичні підходи до його вивчення. Соціальні цінності мають значний вплив на поведінку індивідів у різних сферах життя, таких як сімейні стосунки, професійна діяльність, громадська активність і політика.

Емпіричні дослідження підтверджують існування тісного зв'язку між цінностями та поведінкою, що відкриває нові перспективи для подальшого дослідження цієї теми. Розуміння впливу соціальних цінностей на поведінку може допомогти в розробці ефективних соціальних програм і політик, спрямованих на покращення якості життя в суспільстві.

РОЗДІЛ 3 СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

У третьому розділі курсової роботи досліджуються соціальні цінності в контексті сучасного суспільства. Розглядаються зміни соціальних цінностей під впливом глобалізації, технологічного прогресу та соціальних рухів, а також їхній вплив на культурні фактори. Обговорюється, як соціальні цінності можуть бути потужним двигуном соціальних змін, спонукаючи людей до активних дій і впливаючи на політичні та економічні процеси.

Цей розділ підкреслює важливість розуміння соціальних цінностей для аналізу сучасних соціальних явищ і розробки ефективних стратегій, спрямованих на покращення якості життя в суспільстві.

3.1 Зміни соціальних цінностей у сучасному світі.

У сучасному суспільстві соціальні цінності зазнають значних змін під впливом різноманітних факторів, таких як глобалізація, технологічний прогрес, соціальні рухи та зміни в політичному середовищі.

- **Глобалізація:** Глобалізація сприяє інтеграції культур, економік і політичних систем, що призводить до появи нових цінностей, які часто суперечать традиційним уявленням [8, с. 32]. З одного боку, глобалізація дозволяє країнам обмінюватися ідеями, технологіями та культурними цінностями, що може призвести до більшої відкритості та толерантності. Наприклад, західні цінності, такі як свобода слова, права людини та індивідуалізм, стають дедалі популярнішими в країнах, що розвиваються. З іншого боку, це може викликати опір у традиційних суспільствах, де панують колективістські цінності. В результаті виникає конфлікт між новими і старими цінностями, що може призводити до соціальних напружень і політичних протестів.
- **Технологічний прогрес:** Технологічний прогрес, зокрема розвиток інформаційних технологій і соціальних мереж, суттєво впливає на

соціальні цінності. Інформаційна доступність сприяє формуванню нових цінностей, таких як відкритість, швидкість комунікації та глобальна свідомість. Соціальні мережі дозволяють людям обмінюватися думками та ідеями, що може призводити до формування нових соціальних рухів. Наприклад, платформи, такі як Twitter та Facebook, стали важливими інструментами для організації протестів і кампаній, що підкреслює цінність активізму та громадянської участі. Однак технологічний прогрес також має негативні наслідки: зростання дезінформації, поляризації суспільства та соціальної ізоляції. Люди можуть ставати все більш залежними від цифрових технологій, що може призводити до зменшення особистих контактів і погіршення соціальних зв'язків [8, с. 34].

- **Соціальні рухи:** Соціальні рухи, такі як фемінізм, екологічний активізм та рухи за права людини, відіграють важливу роль у формуванні нових соціальних цінностей. Вони спонукають суспільство переосмислити традиційні цінності та адаптувати їх до нових реалій. Наприклад, екологічний активізм підкреслює важливість стійкого розвитку і відповідальності за навколишнє середовище, що стає все більш актуальним у контексті глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату та забруднення. Рухи за права людини, такі як Black Lives Matter, акцентують увагу на расовій рівності та соціальній справедливості, спонукаючи суспільство до переосмислення своїх цінностей стосовно раси, статі та сексуальної орієнтації. Ці рухи викликають суспільний діалог і можуть призводити до змін у політиці, законодавстві та суспільних нормах.
- **Зміни в політичному середовищі:** Політичні зміни, такі як зростання популізму та націоналізму, також впливають на соціальні цінності. У багатьох країнах спостерігається повернення до традиційних цінностей, що може бути реакцією на глобалізацію та зміни в соціальному середовищі. Це може призводити до зростання антиіммігрантських настроїв, відмови від міжнародних угод та зменшення підтримки прав

людини. Такі зміни можуть викликати соціальні конфлікти та розкол у суспільстві, оскільки різні групи починають відстоювати свої цінності та інтереси [8, с. 40]. Наприклад, в країнах, де зростає націоналізм, можуть виникати рухи, що виступають проти імміграції та глобалізації, що, в свою чергу, може призводити до зменшення соціальної згуртованості.

- **Економічні фактори:** Економічні зміни, такі як зростання нерівності, також впливають на соціальні цінності. У суспільствах, де існує великий розрив між багатими та бідними, можуть виникати нові цінності, пов'язані з соціальною справедливістю, рівністю можливостей та боротьбою з бідністю. Це може призводити до активізації соціальних рухів, спрямованих на боротьбу з економічною нерівністю та забезпечення соціальних прав. Наприклад, рухи за підвищення мінімальної заробітної плати або за доступ до охорони здоров'я можуть виникати в умовах економічної кризи, коли люди починають усвідомлювати важливість соціальних прав [6, с. 211].

Таким чином, зміни соціальних цінностей у сучасному світі є складним і багатогранним процесом, що відбувається під впливом різних факторів. Розуміння цих змін є важливим для аналізу сучасних соціальних явищ і формування політик, які можуть позитивно вплинути на суспільство.

3.2 Вплив культурних факторів на соціальні цінності.

Культурні фактори мають значний вплив на формування та зміну соціальних цінностей. Культура визначає, які цінності вважаються важливими в конкретному суспільстві, і як вони впливають на поведінку індивідів.

- **Колективістичні та індивідуалістичні культури:** У колективістичних культурах, таких як японська, китайська або індійська, цінності групи, сім'ї та спільноти можуть мати пріоритет над індивідуальними цінностями. Це може проявлятися в більшій увазі до соціальної гармонії, підтримки один одного та виконання соціальних обов'язків. Наприклад, у таких культурах часто цінується повага до старших і традицій, що може впливати на

поведінку молоді. У колективістичних суспільствах особисті досягнення часто оцінюються через призму внеску в добробут групи. Це може призводити до меншої конкуренції між індивідами, але також створює тиск на людей, щоб вони відповідали очікуванням групи [6, с. 213]. У контексті індивідуалістичних культур, таких як західні суспільства (США, Канада, країни Західної Європи), акцент робиться на особистих досягненнях, свободі вибору та самовираженні. Тут цінуються такі якості, як автономія, незалежність та інноваційність. Це може призводити до більшого акценту на особистих правах та інтересах, але також може викликати проблеми з соціальною згуртованістю та відчуженням. Люди можуть відчувати себе ізольованими, якщо їхні особисті цінності не збігаються з цінностями суспільства [2, с. 97].

- **Вплив релігії:** Релігія є ще одним важливим культурним фактором, який формує соціальні цінності. Різні релігійні традиції пропагують свої цінності, такі як милосердя, справедливість, прощення та любов до ближнього. Наприклад, християнство наголошує на важливості любові та співчуття, тоді як буддизм підкреслює значення усвідомленості та внутрішнього миру. Ці цінності можуть впливати на моральні орієнтири індивідів і їхню поведінку в суспільстві. Релігійні організації також можуть відігравати активну роль у формуванні соціальних норм і цінностей, організовуючи благодійні акції та соціальні програми. Релігія також може впливати на етичні стандарти в бізнесі та політиці. Наприклад, в країнах з мусульманською більшістю існують специфічні етичні норми, які базуються на ісламських цінностях, такі як заборона на отримання процентів (риба) та важливість соціальної справедливості. Це може впливати на ведення бізнесу та фінансові практики [2, с. 99].
- **Передача цінностей між поколіннями:** Культурні фактори також впливають на те, як соціальні цінності передаються між поколіннями. Традиції, релігійні переконання та звичаї можуть формувати ціннісну систему, яка передається через виховання, освіту та соціалізацію.

Наприклад, у багатьох культурах релігійні цінності, такі як милосердя та справедливість, відіграють важливу роль у формуванні моральних орієнтирів. Це може проявлятися в участі в релігійних обрядах, волонтерстві та соціальних ініціативах. Сім'я є основним агентом соціалізації, де діти засвоюють цінності своїх батьків [9, с. 185]. Наприклад, у сім'ях, де цінується освіта, діти, як правило, розвивають позитивне ставлення до навчання і саморозвитку. У таких сім'ях часто створюється середовище, яке заохочує досягнення та успіх, що може впливати на майбутні цінності та поведінку дітей.

- **Вплив масової культури:** Масова культура, зокрема через медіа, кіно, музику та рекламу, також має значний вплив на соціальні цінності. Сучасні медіа формують образи, стереотипи та моделі поведінки, які можуть впливати на цінності суспільства. Наприклад, реклама часто пропагує цінності споживання, успіху та краси, що може призводити до формування у людей певних очікувань і стандартів. Водночас, масова культура може сприяти розвитку цінностей різноманітності, інклюзивності та соціальної справедливості, підкреслюючи важливість прийняття різних культур і ідентичностей [9, с. 188].
- **Зміни в освіті:** Система освіти також відіграє важливу роль у формуванні соціальних цінностей. Освіта може сприяти розвитку критичного мислення, толерантності та розуміння різних культур. У сучасному світі, де глобалізація та міграція стають нормою, освітні програми все частіше включають теми, пов'язані з правами людини, гендерною рівністю та екологічною свідомістю. Це може вплинути на формування нових цінностей у молоді, які враховують потреби та виклики сучасного суспільства.

Таким чином, культурні фактори є важливими детермінантами формування і зміни соціальних цінностей. Розуміння цих факторів допомагає краще усвідомити, як цінності впливають на поведінку індивідів і суспільство в цілому.

3.3 Соціальні цінності та їх вплив на соціальні зміни.

Соціальні цінності можуть бути потужним двигуном соціальних змін. Коли нові цінності стають популярними, вони можуть призводити до змін у суспільних нормах, політиці та економіці.

- **Зміни в законодавстві:** Зростання цінностей рівності та справедливості може призвести до змін у законодавстві щодо прав жінок, меншин та інших соціально вразливих груп. Наприклад, рухи за права жінок призвели до ухвалення законів, що захищають права жінок у багатьох країнах, включаючи законодавство щодо рівної оплати праці, протидії домашньому насильству та забезпечення доступу до освіти. Ці зміни відображають нові соціальні цінності, які намагаються забезпечити рівність і справедливість у суспільстві [4, с. 93].
- **Соціальні рухи:** Соціальні цінності також можуть спонукати людей до активних дій і участі в соціальних рухах. Наприклад, цінності екологічної відповідальності можуть спонукати людей до участі в акціях на захист навколишнього середовища, що може призвести до змін у політиці щодо екологічної політики та сталого розвитку. Дослідження показують, що суспільства, в яких панують цінності активізму та соціальної відповідальності, зазвичай мають більш прогресивні соціальні зміни. Наприклад, рухи за боротьбу зі зміною клімату, такі як "Friday for Future", демонструють, як нові цінності можуть спонукати молодь до активних дій.
- **Економічні процеси:** Крім того, соціальні цінності можуть впливати на економічні процеси [4, с. 97]. Наприклад, зростання цінностей соціальної відповідальності у бізнесі може призвести до збільшення інвестицій у сталий розвиток, етичні практики та корпоративну соціальну відповідальність. Це, в свою чергу, може впливати на конкурентоспроможність компаній і загальний стан економіки. Наприклад, компанії, які дотримуються принципів сталого розвитку, можуть залучати більше інвесторів і споживачів, що позитивно вплине на їхній фінансовий стан.

Висновок до третього розділу

У цьому розділі було розглянуто зміни соціальних цінностей у сучасному світі, їхній вплив культурних факторів та роль у соціальних змінах. Соціальні цінності підлягають змінам під впливом глобалізації, технологічного прогресу та соціальних рухів, що призводить до переосмислення традиційних уявлень.

Культурні фактори формують ціннісні системи, впливаючи на поведінку індивідів і соціальні норми. Соціальні цінності можуть бути потужним двигуном змін, спонукаючи людей до активних дій і впливаючи на політичні та економічні процеси. Розуміння цих процесів є важливим для аналізу сучасних соціальних явищ і розробки ефективних стратегій для покращення якості життя в суспільстві.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження соціальних цінностей як факторів поведінки було виявлено, що соціальні цінності є одними з найважливіших елементів, які формують світогляд, моральні орієнтири та поведінку індивідів у суспільстві. Вони визначають, як люди взаємодіють одне з одним, які рішення приймають у різних сферах життя, а також як реагують на соціальні та економічні зміни.

1. **Взаємозв'язок соціальних цінностей і поведінки:** Соціальні цінності мають безпосередній вплив на поведінку людей. Теоретичні моделі, такі як теорія соціального навчання, когнітивного дисонансу та соціальної ідентичності, підкреслюють, як цінності формуються, змінюються та впливають на індивідуальні та колективні дії. Це свідчить про те, що розуміння соціальних цінностей є ключовим для аналізу поведінки в різних соціальних контекстах. Наприклад, цінності, пов'язані з добробутом і справедливістю, можуть спонукати людей до участі в соціальних ініціативах і волонтерських програмах, тоді як цінності, пов'язані з матеріальним успіхом, можуть призводити до більшої конкуренції і індивідуалізму. Це підкреслює важливість виховання цінностей, які сприяють соціальному добробуту.
2. **Зміни соціальних цінностей у сучасному світі:** У сучасному суспільстві спостерігається динаміка змін соціальних цінностей під впливом глобалізації, технологічного прогресу, соціальних рухів та політичних трансформацій. Глобалізація сприяє обміну культурними цінностями, але також викликає опір у традиційних суспільствах, що може призводити до соціальних напружень. Технологічний прогрес, зокрема розвиток соціальних медіа, змінює способи комунікації та взаємодії, що впливає на формування нових цінностей, таких як відкритість і швидкість інформації. Це може призвести до конфліктів між старими і новими цінностями, що вимагає від суспільства адаптації до нових реалій. Важливо зазначити, що

ці зміни можуть бути як позитивними, так і негативними, і тому їх слід аналізувати в контексті конкретних соціальних умов.

3. **Вплив культурних факторів:** Культурні фактори, такі як традиції, релігія, освіта та масова культура, суттєво впливають на формування соціальних цінностей. Різні культурні контексти можуть призводити до різних підходів до соціальних цінностей. Наприклад, у колективістичних культурах цінуються групові інтереси, тоді як в індивідуалістичних акцент робиться на особистих досягненнях. Релігія може формувати моральні орієнтири та етичні стандарти, впливаючи на поведінку індивідів у суспільстві. Освіта, в свою чергу, може сприяти розвитку критичного мислення та толерантності, формуючи нові цінності у молодого покоління. Крім того, масова культура через медіа і рекламу може формувати стандарти краси, успіху та соціальної поведінки, що також впливає на ціннісні орієнтири суспільства.
4. **Соціальні цінності як двигун змін:** Соціальні цінності можуть бути потужним двигуном соціальних змін, спонукаючи людей до активних дій і участі в соціальних рухах. Зростання цінностей рівності, справедливості та екологічної відповідальності може призводити до змін у політиці, законодавстві та соціальних нормах. Наприклад, рухи за права жінок і расову рівність демонструють, як нові цінності можуть змінювати суспільство. Це підкреслює важливість підтримки активізму та соціальної відповідальності в сучасному суспільстві, оскільки вони можуть сприяти позитивним змінам у суспільстві. Важливо також зазначити, що соціальні зміни можуть бути спонукальними до формування нових цінностей, створюючи цикл, в якому цінності та соціальні зміни взаємодіють.
5. **Перспективи дослідження:** Подальші дослідження в цій галузі можуть зосередитися на аналізі впливу нових технологій, таких як штучний інтелект та соціальні мережі, на формування соціальних цінностей. Важливо також вивчити, як зміни в глобальному контексті, такі як міграція та кліматичні зміни, впливають на соціальні цінності в різних регіонах

світу. Дослідження можуть зосередитися на тому, як соціальні цінності впливають на політичні рішення та економічні процеси, а також на їх роль у формуванні громадської свідомості та активності. Це дозволить не лише зрозуміти, як цінності формуються, але й як вони можуть бути використані для вирішення сучасних соціальних проблем.

6. Значення соціальних цінностей для суспільства: Соціальні цінності впливають на якість життя в суспільстві, визначаючи, як люди ставляться один до одного, як вони вирішують конфлікти і як співпрацюють у досягненні спільних цілей. Суспільства, які підтримують цінності співчуття, справедливості та рівності, зазвичай мають вищий рівень соціальної згуртованості та добробуту. Це підкреслює важливість виховання соціальних цінностей у молоді та їх популяризації в суспільстві. Важливо також звернути увагу на те, що цінності можуть бути різними в залежності від соціального контексту, тому їх слід розглядати в рамках конкретних культурних і історичних умов.

7. Висновок про роль соціальних цінностей у майбутньому: У сучасному світі, де соціальні, економічні та екологічні виклики стають дедалі складнішими, соціальні цінності відіграють ключову роль у формуванні стійких та адаптивних суспільств. Вони можуть бути основою для розробки політик, які сприяють соціальному розвитку, економічному зростанню та екологічній стійкості. Розуміння соціальних цінностей та їх еволюції може допомогти суспільствам адаптуватися до змін і забезпечити краще майбутнє для наступних поколінь.

Отже, соціальні цінності є важливими елементами, які формують поведінку індивідів і суспільства в цілому. Розуміння їхньої природи та динаміки є необхідним для розвитку ефективних соціальних програм, політик і стратегій, спрямованих на покращення якості життя в суспільстві та забезпечення соціальної справедливості. Важливо продовжувати дослідження в цій галузі, щоб краще усвідомлювати, як соціальні цінності можуть адаптуватися до змін у світі і сприяти сталому розвитку суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зарицька, Валентина В. Психологія самореалізації особистості: монографія / Валентина Зарицька; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя; Херсон: Гельветика, 2019. - 241 с.
2. Католик Г. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник / Галина Католик, Наталія Калька. - Львів: ЛьвДУВС, 2022. - 158 с.
3. Кацавець Р.С. Психологія особистості. Навчальний посібник. Київ: Алерта. 2021. – 134 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С. Д. Максименко. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 272 с.
5. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. – К. Ліра-К, 2020. – 564с.
6. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 274 с.
7. Психологія особистості: Підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. / В. П. Москалець. – Київ: Видавництво. Ліра-К, 2020. – 364 с.
8. Психологія в контексті сучасних досліджень проблем розвитку особистості: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 11–12 грудня 2020 р. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. – 112 с.
9. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин, Леся Павлівна Василенко – 3-тє вид, перероб., допов – Київ: Академія, 2017. – 320 с.
10. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. – Харків: «Контраст», 2019. – 116 с.